

५. गोपनीयताको अधिकार

- स्वास्थ्यसम्बन्धी सबै जानकारी गोप्य राखिनुपर्छ ।
- अनुमति बिना जानकारी सार्वजनिक गर्न पाइँदैन ।

६. हिंसा र भेदभावबाट मुक्त रहने अधिकार

- यौन तथा घरेलु हिंसा ।
- लैङ्गिक एच.आई.भी. स्थिति, लागुऔषध प्रयोग, पेशा वा पहिचानका आधारमा भेदभाव ।
- बिना भेदभाव सबैले समान सेवा पाउनुपर्छ ।

नेपालको संविधानले सुनिश्चित गरेका अधिकारहरू

१. समानताको अधिकार (धारा १८)

- लिङ्ग, स्वास्थ्य अवस्था, यौनिकता, पेशा वा अन्य पहिचानका आधारमा भेदभाव गर्न पाइँदैन ।

२. स्वास्थ्यसम्बन्धी हक (धारा ३५)

- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क पाउने अधिकार ।
- प्रजनन स्वास्थ्य सेवा पाउने अधिकार ।
- आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा पाउने अधिकार ।

३. महिलाको हक (धारा ३८)

- सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्यको अधिकार ।
- शारीरिक, मानसिक, यौन तथा मनोवैज्ञानिक हिंसाबाट मुक्त रहने अधिकार ।
- समान सहभागिता र अवसरको अधिकार ।

४. गोपनीयताको हक (धारा २८)

- व्यक्तिगत जीवन र स्वास्थ्य जानकारी गोप्य राखिने अधिकार ।

५. शोषण विरुद्धको हक (धारा २८)

- मानव बेचबिखन, जबरजस्ती श्रम, यौन शोषण विरुद्धको अधिकार ।

६. सामाजिक न्यायको हक (धारा ४२)

- सीमान्तकृत, पिछडिएका र जोखिममा रहेका समुदायले विशेष संरक्षण र अवसर पाउने अधिकार ।

मेरो शरीर मेरो अधिकार हो, मेरो निर्णय मेरो हो ।
संविधानले पनि मेरो अधिकार सुरक्षित गरेको छ ।

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा खाद्य स्वच्छता मन्त्रालय
राष्ट्रिय एड्स तथा यौनरोग नियन्त्रण केन्द्र
टेकु, काठमाण्डौ

यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार (Sexual and Reproductive Health Right)

यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार भनेको के हो ?

यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार भन्नाले हरेक व्यक्तिले आफ्नो शरीर, यौनिकता, सम्बन्ध र प्रजननसम्बन्धी निर्णय स्वतन्त्र रूपमा लिन पाउने अधिकार हो । यी अधिकारहरू नेपालको संविधानद्वारा पनि सुनिश्चित गरिएका छन् ।

यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकारहरू

१. जानकारी पाउने अधिकार

- यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यसम्बन्धी सही जानकारी
- गर्भनिरोधक, गर्भावस्था, एचआईभी, यौनरोग सम्बन्धी जानकारी ।
- सुरक्षित गर्भपतनसम्बन्धी जानकारी ।
- प्रजनन स्वास्थ्यसम्बन्धी बुझ्ने भाषा र तरिकामा जानकारी ।

२. स्वास्थ्य सेवा पाउने अधिकार

- सम्मानजनक, मैत्रीपूर्ण र गोप्य सेवा ।
- परिवार नियोजन तथा गर्भनिरोधक विकल्प ।
- गर्भावस्था, सुत्केरी र सुत्केरी पछिको सेवा ।
- एचआईभी तथा यौनरोग परीक्षण र उपचार ।
- कानूनअनुसार सुरक्षित गर्भपतन सेवा ।

३. स्वतन्त्र निर्णय गर्ने अधिकार

- बच्चा जन्माउने वा नजन्माउने, कति बच्चा जन्माउन निर्णय ।
- गर्भनिरोधक प्रयोग गर्ने वा नगर्ने ।
- विवाह र सम्बन्धबारे निर्णय ।
- यौन सम्बन्धमा हो (YES) वा होइन (NO) भन्न पाउने ।

४. सहमतिको अधिकार (Consent)

- सहमति बिना कसैले कसैको शरीर छुन पाउँदैन ।
- जबरजस्ती यौनसम्बन्ध, विवाह र गर्भधारण अपराध हुन् ।